

نام درس: علوم و فنون ادبی
نام دبیر:
تاریخ امتحان:
ساعت امتحان:
مدت امتحان: ۸۰ دقیقه

جمهوری اسلامی ایران

نام و نام خانوادگی:
مقطع و رشته: دهم انسانی
نام پدر:
شماره داوطلب:
تعداد صفحه سؤال: ۳ صفحه

ردیف	سوالات	محل مهر یا امضاء مدیر	نمره				
۱	جاهای خالی را با واژه های مناسب پر کنید. (الف) بازخوانی متن از دید تناسب های معنوی، چون تضاد، ایهام، تشبیه در سطح قلمرو بررسی می شود. (ب) قرن چهارم، دوره ی طلایی همراه با شکوفایی روح ایرانی است که با دانشمند بزرگی چون زکریای رازی شروع شد و با شاعر بی نظیری مانند ادامه یافت. (پ) اساسی ترین عامل پیدایی شعر است. (ت) ارزش موسیقایی سجع از همه سجع ها بیشتر است.		۱				
۲	واژه « بادآورده » را یک بار با حذف همزه و بار دیگر بدون حذف همزه تقطیع کنید و زیر هر هجا علامت آن را بگذارید.		۱				
۳	سجع را تعریف کنید و یک فایده ی آن را بنویسید.		۰/۷۵				
۴	قافیه ی درونی یا ذوقافیتین در کدام یک از سروده های زیر دیده می شود؟ (الف) اول به بانگ نای و نی، آرد به دل پیغام وی وانگه به یک پیمانه می، با ما وفاداری کند (ب) گلاب است گویی به جویش روان همی شاد گردد ز بویش روان		۰/۵				
۵	درستی یا نادرستی جمله های زیر را بنویسید. (الف) به بیان مقصود با الفاظی روشن و روان، بلاغت می گویند. (ب) ویژگی اصلی نثر موزون به کارگیری واژگان ساده است. (پ) به کوچک ترین واحد آوایی زبان هجا می گویند. (ت) تقابل سجع ها در آرایه ی موازنه، سبب افزایش دادن موسیقی لفظی شعر می شود.		۱				
۶	در هر یک از موارد گروه (الف) ، شرح و توضیح کدام واژه در گروه (ب) آمده است؟ <table><tr><td>الف</td><td>ب</td></tr><tr><td>(الف) صدایی که می شنویم، بویی که حس می کنیم، مزه هایی که می چشیم. (ب) این زبان، زبان درباری ساسانیان و مکاتبه ی مقامات دولتی بوده است. (پ) سخنی است خیال انگیز، موزون، سرشار از عاطفه (ت) یکسانی دو واژه، در تعداد و ترتیب واج ها با معنای متفاوت</td><td>فارسی میانه شعر متن جناس همسان فارسی دری</td></tr></table>	الف	ب	(الف) صدایی که می شنویم، بویی که حس می کنیم، مزه هایی که می چشیم. (ب) این زبان، زبان درباری ساسانیان و مکاتبه ی مقامات دولتی بوده است. (پ) سخنی است خیال انگیز، موزون، سرشار از عاطفه (ت) یکسانی دو واژه، در تعداد و ترتیب واج ها با معنای متفاوت	فارسی میانه شعر متن جناس همسان فارسی دری		۱
الف	ب						
(الف) صدایی که می شنویم، بویی که حس می کنیم، مزه هایی که می چشیم. (ب) این زبان، زبان درباری ساسانیان و مکاتبه ی مقامات دولتی بوده است. (پ) سخنی است خیال انگیز، موزون، سرشار از عاطفه (ت) یکسانی دو واژه، در تعداد و ترتیب واج ها با معنای متفاوت	فارسی میانه شعر متن جناس همسان فارسی دری						
۷	برای هر یک از واژه های زیر، دو واژه ی هم وزن بنویسید. (الف) آزادی : (ب) غزل :		۱				
۸	صامت ها و مصوت های واژه های زیر را بنویسید. (الف) لبخند : (ب) خورشید :		۱				
۹	منظور از جناس ناهمسان اختلافی چیست؟ یک نمونه مثال بزنید.		۰/۵				
صفحه ی ۱ از ۳							

ردیف	ادامه ی سؤالات	محل مهر یا امضاء مدیر	چ										
۱۰	در جدول زیر، برای هر یک از واژه‌های ستون (الف)، یک واژه هم خانواده در ستون (ب) وجود دارد. هم قافیه‌ها را به هم وصل نمایید. (در ستون ب یک مورد اضافه است)	<table><tr><td>الف</td><td>ب</td></tr><tr><td>پاییز</td><td>بخت</td></tr><tr><td>سخت</td><td>شدت</td></tr><tr><td>حکایت</td><td>رفت</td></tr><tr><td></td><td>لبریز</td></tr></table>	الف	ب	پاییز	بخت	سخت	شدت	حکایت	رفت		لبریز	۰/۷۵
الف	ب												
پاییز	بخت												
سخت	شدت												
حکایت	رفت												
	لبریز												
۱۱	با توجه به تقابل سجع‌های متوازی و متوازن، در بیت زیر، آرایه وجود دارد. « بغض‌های کال من، چرا چنین ؟ گریه‌های لال من، چرا چنین ؟ »		۰/۲۵										
۱۲	آیا در بیت زیر، آرایه‌ی واژه‌آرایی (تکرار) در واژگان « غریب » به کار رفته است؟ چرا ؟ « گر آمدم به کوی تو چندان غریب نیست چون من در آن دیار هزاران غریب هست »		۰/۷۵										
۱۳	قاعده‌ی قافیه را در هر یک از سروده‌های زیر بنویسید. الف) آواز عاشقانه‌ی ما در گلو شکست حق با سکوت بود، صدا در گلو شکست ب) بیا ای دل از اینجا پر بگیریم ره کاشانه‌ی دی‌گر بگیریم		۰/۵										
۱۴	کالبدشکافی شعر سروده‌های زیر را بخوانید و به پرسش‌ها پاسخ دهید. به سهراب بر، تیر باران گرفت چپ و راست، جنگ سواران گرفت نگه کرد سهراب و آمدش ننگ برآشف و تیز اندر آمد به جنگ چو سهراب را دید گردآفرید که بر سان آتش همی بردمید سر نیزه را سوی سهراب کرد عنان و سنان را پر از تاب کرد برآشف سهراب و شد چون پلنگ چو بدخواه او چاره گر بُد به جنگ بزد برکمر بند گردآفرید زره بر برش، یک به یک، بردرید الف) نوع ادبی این سروده را بنویسید. ب) یک قلمرو زبانی و یک قلمرو ادبی در این سروده نشان دهید. پ) در این سروده ، یک جناس ناهمسان و یک جناس همسان بیابید و بنویسید. ت) در بیت چهارم، ردیف و قافیه را مشخص نمایید. حرف یا حروف مشترک قافیه را بیابید و بنویسید حروف قافیه طبق کدام قاعده است؟ ث) خطّ عروضی بیت آخر را بنویسید. مرز هجاها را مشخص کنید. زیر هر هجا علامت آنرا بگذارید.		۰/۲۵ ۰/۵ ۰/۵ ۱/۲۵ ۱/۲۵										
۱۵	در کدام یک از دو بیت زیر، آرایه‌ی موازنه به کار رفته است؟ چرا؟ الف) چرخ ار چه رفیع، خاک پایت عقل ار چه بزرگ، طفل راحت ب) ای برتر از خیال و قیاس و گمان و وهم وز هر چه گفته اند و شنیدیم و خوانده ایم		۰/۵										
۱۶	کاربرد کدام آرایه‌ها در بیت زیر، سبب موسیقی در متن و تأثیرگذاری بیشتر می شود؟ نمی‌دانم، نمی‌دانم، الهی تو دانی و تو دانی، آنچه خواهی		۰/۵										
صفحه ی ۲ از ۳													

ردیف	ادامه ی سؤالات	محل مهر یا امضاء مدیر	نمره
۱۷	کالبدشکافی نثر متن زیر را بخوانید و به پرسش‌ها پاسخ دهید. «خداوند! یک دل پردرد دارم و یک جان پر زجر. عزیز دو گیتی! این بیچاره را چه تدبیر؟ الهی! اگر چه بهشت چون چشم و چراغ است، بی دیدار تو درد و داغ است. طالب دنیا رنجور و طالب عَقِباً مزدور و طالب مولا مسرور.» (الف) از میان انواع نثر ادبی، این متن در کدام نوع نثر قرار می‌گیرد؟ (ب) یکی از ویژگی‌های این نثر را بنویسید. (پ) در این متن، سجع‌ها را بیابید و نوع هر یک را مشخص کنید. سجع متوازی: سجع مطرّف: سجع متوازن: (ت) ارزش موسیقایی کدام سجع بیشتر است؟	۰/۲۵ ۰/۲۵ ۱/۵ ۰/۲۵	
۱۸	در کدام یک از نمونه‌های زیر، آرایه‌ی (ترصیع) به کار رفته است؟ دلیل خود را بنویسید. (الف) ای کریمی که بخشنده‌ی عطایی و ای حکیمی که پوشنده‌ی خطایی. (ب) در بدایت بند و چاه بود، در نهایت تخت و گاه.	۰/۷۵	
۱۹	هم‌ریشگی در نوشته‌ی زیر، بین چه واژه‌هایی است؟ « حکیمی که با جُهل درافتد، باید که توقّع عزّت ندارد و اگر جاهلی به زبان آوری بر حکیمی غالب آید، عجب نیست که سنگی است که گوهر همی شکند.»	۰/۵	
۲۰	متن زیر را بخوانید و به پرسش‌ها پاسخ دهید. « در عالم، نعمت بسیار است، و لکن آب نیکوترین نعمت‌هاست و در قرآن قصه‌ها بسیار است، و لکن قصه حضرت یوسف(ع) نیکوترین قصه‌هاست. پادشاه عالم، خبر که داد در این قصه، از حُسن سیرت او داد، نه از حُسن صورت او داد، تا اگر نتوانی که صورت خود را چون صورت او گردانی؛ باری بتوانی که سیرت خود را چون سیرت او گردانی.» (الف) دو نمونه واژه آرایه در این متن بیابید و نشان دهید. (ب) نمونه ای از واج آرایه در این متن نشان دهید. (پ) در این متن ترصیع بین کدام جمله‌ها دیده می‌شود؟ آن جمله‌ها را بنویسید. (ت) سجع متوازی در بین کدام واژه‌ها دیده می‌شود؟	۰/۵ ۰/۲۵ ۰/۵ ۰/۵	
صفحه ی ۳ از ۳			

نام درس: علوم و فنون ادبی
نام دبیر:
تاریخ امتحان:
ساعت امتحان:
مدت امتحان: ۸۰ دقیقه

کلید سؤالات پایان ترم نوبت دوم سال تحصیلی

ردیف	راهنمای تصحیح	محل مهر یا امضاء مدیر
۱	الف : قلمرو ادبی ب: فردوسی پ : عاطفه ت : متوازی	
۲	با حذف همزه : با / دا / ور / د (- / - / - / u) بدون همزه : با / د / ا / وُر / د (u / — / — / u / —)	
۳	یکسانی دو واژه در واج یا واج های پایانی و وزن و یا هر دوی آنهاست. ایجاد موسیقی در نثر و افزایش موسیقی در شعر .	
۴	الف : قافیه درونی ب : ذوقافیتین	
۵	الف : نادرست. فصاحت می گویند. / ب : نادرست . به کارگیری واژگان مسجع است. پ : نادرست. واج ت : درست	
۶	الف : متن ب : ذری پ : شعر ت : جناس همسان	
۷	الف : آزادی : بارانی . نیمایی ب : غزل : سحر . خبر	
۸	الف : لبخند (صامت : ل + ب + خ + ن + د)، مصوّت (— + —) ب : خورشید : (صامت : خ + ر + ش + د) مصوت (— + ی)	
۹	ناهمسانی دو واژه در حرف اول، وسط یا آخر. مانند کار و بار / سرد و سرو /	
۱۰	الف : پاییز : لبریز ب : سخت : بخت پ : حکایت : شدّت	
۱۱	موازنه	
۱۲	خیر. زیرا معنای غریب در دو مصراع متفاوت است. غریب در مصرع اول یعنی عجیب و در مصرع دوم یعنی دور از وطن.	
۱۳	الف : قاعده ۱ (ما و صدا) ب : قاعده دو (بر و دیگر)	
۱۴	الف : حماسی ب : قلمرو زبانی. دو حرف اضافه برای یک متمم. (به سهراب بر ...) / کمی واژگان عربی. / کاربرد تاریخی دستور : همی بردمید. قلمرو ادبی : قالب شعر مثنوی است. / کنایه : عنان را پر از تاب کرد / تضاد : چپ و راست / تشبیه : که بر سان آتش ... / پ : جناس ناهمسان : ننگ و جنگ / عنان و سنان / جناس تامّ : بیت ششم. (بر : حرف اضافه / بر دوم : پهلوی) ت : ردیف : کرد / قافیه : سهراب و تاب / حروف قافیه : اب / طبق قاعده دوم. ث : خط عروضی : ب / ز د / بَر / کَ / مَر / بَن / دِ / گُر / دَا / فَ / رید / ز / رِه / بَر / بَ / رَش / یِک / بِ / یِک / بَر / دَا / رید / (— U / — — U / — — U / — — U)	
۱۵	الف . زیرا تقابل سجع های متوازن در آن دیده می شود.	
۱۶	واژه آرای و واج آرای	

۱۷	الف : نثر موزون ب : جمله های کوتاه با سجع های ساده پ : سجع متوازی : مزدور و مسرور و رنجور / سجع مُطَرَّف : چراغ و داغ / سجع متوازن : پردرد و پر زجر . ت : ارزش موسیقایی سجع متوازی بیشتر است.
۱۸	الف : زیرا همه واژگانی که مقابل هم قرار گرفته اند، سجع متوازی اند.
۱۹	هم ریشه. (اشتقاق) جُهَّال و جاهل .
۲۰	الف : قصّه ، حسن ، صورت و سیرت / ب : خبر که داد در این قصه، از حُسن سیرت او داد، نه از حُسن صورت او داد پ : از حُسن سیرت او داد، نه از حُسن صورت او داد . نتوانی که صورت خود را چون صورت او گردانی، بتوانی که سیرت خود را چون سیرت او گردانی . ت : صورت ، سیرت .
جمع بارم : ۲۰	
نام و نام خانوادگی مصحح : امضاء:	